

Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Інститут підготовки юридичних кадрів для СБУ Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
Тернопільський комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти
Університет імені Альфреда Нобеля
Одеський державний університет внутрішніх справ
Академія когнітивних та природничих наук

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

**ЗГУРТОВАНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ: АКТУАЛЬНІСТЬ,
ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

16-17 травня 2024 року,
м. Кривий Ріг

Кривий Ріг – Полтава

УДК [316.454.4:316.3]:355.01(082)

Редакційна колегія:

Шрамко Ярослав – доктор філософських наук, професор, ректор Криворізького державного педагогічного університету;

Олена Караман – доктор педагогічних наук, професор, ректор ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

Віталій Курило – доктор педагогічних наук, професор, голова вченої ради ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», академіка Національної академії педагогічних наук України;

Ярослава Юрків – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

Ірина Трубавіна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

Тамара Василюк – кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Криворізького державного педагогічного університету;

Наталія Островська – кандидат педагогічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

Ілля Лисоконь – доктор філософії з освітніх, педагогічних наук, асистент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Криворізького державного педагогічного університету;

Ія Шимко – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Криворізького державного педагогічного університету.

*Схвалено Науково-методичною радою
Криворізького державного педагогічного університету
(протокол № 9 від 06.06.2024 року)*

*Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(протокол № 11 від 21.06.2024 року)*

Згуртованість суспільства в умовах воєнного стану: актуальність, виклики та шляхи їх подолання : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Кривий Ріг, 16-17 травня 2024 року. Кривий Ріг : КДПУ ; Полтава : ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2024. 396 с.

У збірнику тез висвітлено вітчизняний досвід з забезпечення соціальної згуртованості засобами соціальної роботи, соціальної педагогіки; досвід забезпечення адаптації та інтеграції біженців в розвинутих країнах; законодавчі ініціативи, юридичні та політико-правові шляхи вирішення проблеми єдності та згуртованості суспільства в умовах воєнного стану; міжнародний досвід соціальної роботи і надання соціальних послуг в умовах воєнного стану; мультидисциплінарний характер забезпечення соціальної згуртованості в умовах війни; психосоціальну підтримку населення в умовах війни, збереження ментального здоров'я, соціальну підтримку і допомогу вразливим категоріям населення соціальну згуртованість як категорію національної безпеки, соціальної держави, педагогіки, соціальної психології, філософії тощо.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ЯК КАТЕГОРІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ, ПЕДАГОГІКИ, СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ, ФІЛОСОФІЇ ТОЩО. УКРАЇНСЬКІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ УКРАЇНЦІВ. МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНИЙ ХАРАКТЕР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Бабій Юлія

Війна на тильному боці..... 15

Балаш Лілія, Лисюк Ольга, Перетятко Любов

Безпекові пріоритети розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.. 18

Калашнікова Людмила

Соціальна згуртованість як необхідна умова повоєнного відновлення України: оцінки соціологів..... 21

Клопота Ольга

Аналіз чинників підвищення згуртованості українського суспільства в умовах воєнного часу..... 24

Ковалик Ігор

Смисли та цінності УХВЛ – основа для соціальної згуртованості українського суспільства..... 26

Кокора Валерій, Трубавіна Ірина

Вплив сучасних ЗМІ на соціалізацію сучасної молоді..... 33

Косигіна Мирослава, Барановська Людмила

Вплив національної ідеї на соціальну згуртованість..... 34

Костіна В., Потіхенська О.

Розвиток взаємопідтримки та згуртованості молоді територіальної громади в умовах воєнного стану..... 36

Кохановська Дарина, Логінова Марина

Соціальне виховання та права людини в сучасному українському суспільстві..... 39

Куруч Анна

Взаємодія сектору безпеки і оборони з громадськими організаціями в процесі реінтеграції учасників бойових дій..... 41

<i>Лобанова Алла, Даніш Вадим</i> Політична пропаганда та методи її впливу на масову свідомість в умовах російсько-української війни.....	43
<i>Лобанова Алла</i> Солідаризація українського суспільства в умовах російсько-української війни: характеристики і виклики.....	46
<i>Майнаєв Фарідун</i> Формування згуртованості учнів в умовах воєнного стану.....	50
<i>Макогончук Наталія</i> Збройний конфлікт і соціальна згуртованість.....	52
<i>Медведев Олег</i> Динаміка громадської думки у питаннях ідентичності, мови, історичної пам'яті та геополітики в контексті соціальної згуртованості.....	54
<i>Морозова Юлія, Шимко Ія</i> Теоретичні аспекти особливості соціалізації сучасної молоді в умовах євроінтеграції.....	58
<i>Мосейко Андрій</i> Соціальна згуртованість в системі розбудови миру.....	61
<i>Мошаренкова Тетяна</i> Родинні традиції як засіб формування сімейних цінностей у майбутніх офіцерів Збройних Сил України.....	63
<i>Неїжпапа Людмила</i> Соціальне партнерство в соціальній роботі як умова згуртованості громади	67
<i>Нетребенко Арсеній, Чиганов Олександр</i> Розвиток соціальних послуг під час воєнного стану: виклики та можливості для України.....	70
<i>Новікова Ольга, Панькова О.</i> Національна ціннісна конкурентоспроможність як перевага українців й ментальне підґрунтя для стійкості.....	73
<i>Отрощенко Наталія</i> Соціальна мобілізація людей як важливий показник спроможності громади..	77
<i>Першина Катерина</i> Перспективи, стратегії та напрямки вдосконалення співпраці сектору безпеки і оборони та громадянського суспільства в Україні.....	80

Поліщук Марина, Соляник Марина Теоретичні аспекти соціальної роботи з дитиною в сімейному патронаті....	82
Присяжнюк Валерія Основні концепції соціальної політики України в сучасних умовах.....	85
Примак Юлія Психологічний дискурс: соціальна згуртованість в умовах невизначеності через війну.....	88
Размолодчикова Іванна Волонтерство як умова згуртованості суспільства в умовах воєнного стану	91
Руденко Юлія Європейська модель громадянської ідентичності як засаднича модель інтеграції українського суспільства.....	93
Семенова Алла Концептуалізація суспільної згуртованості в умовах соціальної реальності воєнного часу: психопедагогічний аспект.....	96
Сергієнко Тетяна Соціальна згуртованість: ключовий фактор національної безпеки.....	102
Сіткар Віктор, Сіткар Степан Війна як випробування на спроможність згуртувати українське суспільство: акмеологічний підхід.....	104
Степаненко Вікторія Критичне мислення як основа соціальної згуртованості та когнітивної безпеки в умовах інформаційної агресії.....	108
Сухін Кирило, Логінова Марина Згуртованість суспільства в умовах воєнного стану.....	111
Трубавіна Ірина Поняття про формування соціальної згуртованості засобами соціальної роботи.....	112
Хоменко Людмила Соціальна згуртованість як важлива складова супротиву українців.....	115

ми переможемо». І кожен із них, незалежно одне від одного, переконують, що Україна після перемоги буде іншою. Безумовно, зрілішою. Швидше б перемогти. Настане день і це буде день нашої Перемоги. Назавжди закарбований в календарі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. «Бийся, тікай або завмири» – як життя в умовах війни впливає на психоемоційну стабільність людини. URL : <https://suspilne.media/238315-bijsa-tikaj-abo-zavmri-ak-zitta-v-umovah-vijni-vplivae-na-psihoemocijnu-stabilnist-ludini/> (дата звернення : 01.05.2024).
2. Дроздов О. Що каже психологія воєн? URL : <https://glavcom.ua/columns/ostapdrozdov/shcho-kazhe-psihologiya-vojen-827053.html> (дата звернення : 30.04.2024).
3. Згуртованість і конфлікти. Що відбувається з людьми в часи війни та що з цим робити? URL : <https://zn.ua/ukr/war/zhurtovanist-i-konflikti-shcho-vidbuvajetsja-z-ljudmi-v-chasi-vijni-ta-shcho-z-tsim-robiti.html> (дата звернення : 30.04.2024).
4. Одна Україна щодня ховає своїх синів, а друга – почала зневажати Армію. URL : <https://wz.lviv.ua/blogs/488213-odna-ukraina-shchodnia-khovaie-svoikh-syniv-a-druharochala-znevazhati-armiiu> (дата звернення : 25.04.2024)
5. Рівень стійкості та згуртованості громадян України (за результатами соціологічних досліджень). URL : <https://niss.gov.ua/news/statti/riven-stiykosti-ta-zhurtovanosti-hromadyan-ukrayiny-za-rezultatamy-sotsiolohichnykh> (дата звернення : 25.04.2024)
6. Як війна змінює українське суспільство. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3527305-ak-vijna-zminue-ukrainske-suspilstvo.html> (дата звернення : 30.04.2024).

Степаненко Вікторія

докторка педагогічних наук, доцентка,
професорка кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
ORCID 0000-0002-5793-3069

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ ТА КОГНІТИВНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

Інформаційна агресія проти України з боку російської федерації спрямована на руйнування української суспільної свідомості, що передбачає ведення когнітивної війни, застосування когнітивних методів, які впливають на колективне світосприйняття, просувають стратегічно-орієнтовані пропагандистські наративи держави-агресора. Когнітивна війна формує і впливає на індивідуальні та групові думки і поведінку на користь тактичних чи стратегічних завдань агресора (розбрат, розкол цілого суспільства, втрата ним колективної волі до спротиву намірам агресора тощо). Це надає можливість супротивнику підкорити суспільство, не вдаючись до відвертої сили чи

примусу [9]. В таких умовах існує нагальна потреба у соціальній згуртованості населення та когнітивній безпеці кожного громадянина.

Соціальна згуртованість є динамічним процесом та необхідною умовою соціальної справедливості, демократичної безпеки і сталого розвитку. Як політична концепція вона має важливе значення для досягнення таких цінностей Ради Європи, як права людини, демократія і верховенство права. Будь-який рівень соціальної згуртованості може підлягати змінам та потребує реагування на соціально-економічні, політичні події тощо [2].

Одним із прикладів соціальної згуртованості на міжнародному рівні є Північноатлантичний договір, в якому Сторони підтверджують свою відданість цілям і принципам Статуту ООН, прагнення жити у мирі з усіма народами й урядами, рішучість захищати свободу, спільну спадщину своїх народів та їхню цивілізацію, засновану на принципах демократії, свободи особистості і верховенства права, прагнення сприяти стабільності і добробуту, рішення об'єднати свої зусилля для здійснення колективної оборони й підтримання миру та безпеки [6]. Деякі ключові питання для НАТО на сьогоднішній день полягають у визначенні когнітивних атак, допомозі країнам Альянсу підтримувати рівень обізнаності, підтримувати більш стійку і міцну цивільну інфраструктуру комунікацій та систему громадянської освіти, метою якої є посилення здатності протистояти та давати відсіч [7].

Когнітивна безпека стосується захисту розуму людини [3], підкреслює загрози та ризики, які пов'язані з її пізнавальною діяльністю, негативними впливами мас-медіа, перебуванням особистості у віртуальній реальності [8]. Вона зосереджена на: 1) використанні когнітивних упереджень у великих суспільних групах; 2) соціальному впливі як самоцілі; 3) формальності та кількісному вимірюванні [10].

На думку І. Рущенко, Н. Зубар когнітивна безпека в українському контексті передбачає включення двох складових, яких боїться російська федерація: 1) збереження етнічного ядра, мови, традицій, культури українського народу; 2) європейська ідентичність у масовій свідомості [8].

У контексті когнітивної безпеки критичне мислення є інструментом протидії маніпуляціям, способом раціонального розуміння соціокультурних феноменів, історичних і політичних процесів. Воно характеризується вмінням використовувати певні прийоми опрацювання інформації, зокрема робити логічні умовиводи, ухвалювати обґрунтовані рішення, оцінювати отриману інформацію та орієнтуватися на результат [4].

Критичне мислення сприяє раціоналізації дій населення та соціальній згуртованості у надзвичайних ситуаціях. Так, наприклад, натовп, у якому більшість громадян мислять критично, у надзвичайних ситуаціях, що характеризуються станом емоційного збудження, буде активним, а емоційна зараженість громадян сприятиме появі у них психологічної готовності діяти спільно, обмінюватися корисною раціоналізованою інформацією, підтримувати зв'язок. За відсутності вміння критично оцінити ситуацію, навпаки, натовп стає панічним і характеризується об'єднаним відчуттям страху, що викликаний

небезпекою для життя, низьким рівнем усвідомлення своїх дій, поширенням спотвореної, трансформованої інформації, генеруванням чуток [5].

Отже, критичне мислення як інваріанта когнітивної організації на раціональному, когнітивному та емпіричному рівні [1], відіграє важливу роль у формуванні суб'єктів як спільноти, яка усвідомлює взаємозалежність і право кожного мати власну точку зору, проявляє турботу, розуміє внутрішні зв'язки і відношення, можливі спотворення інформації, здатна до критичної рефлексії, що забезпечує когнітивну безпеку, спільність та злагодженість дій в умовах інформаційної агресії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Балута Г. А. Критичне мислення і когнітивні практики освіти. *Актуальні проблеми духовності* : зб. наук. праць. / ред. : Я. Шрамко. Кривий Ріг, 2019. Вип. 20. С. 72–85.

2. Посібник для навчання з питань соціальної згуртованості й безбар'єрного середовища в молодіжному секторі / Горохова Т., Дубинська Л., Слаюте А., Усик В., Черних О. 2022. URL : <http://surl.li/lmqlj> (дата звернення : 02.05.2024)

3. Криволап Є. В. Співвідношення понять «інформаційна безпека», «безпека інформації», «кібербезпека». «Когнітивна безпека» як стійкість проти інформаційно психологічних впливів на людину і суспільство. *Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір* : матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конфер., м. Київ (24 лютого 2023 р.). Київ, Національний авіаційний університет. С. 195–197.

4. Мельничук В., Горохова Л. Критичне мислення як складова інформаційної безпеки. *Вісник Львівського університету*. Серія : Філософські науки. 2022. Вип. 29. С. 7–13. DOI: <https://doi.org/10.30970/PHS.2022.29.1>

5. Охременко О. Р. Соціальна психологія : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 312 с.

6. Північноатлантичний договір. Вашингтон, округ Колумбія, 4 квітня 1949 р. URL : https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm (дата звернення : 29.04.2024)

7. Протидія когнітивній війні: інформованість і стійкість. *Johns Hopkins University & Imperial College London*. 2021. URL : <http://surl.li/zyuch> (дата звернення : 02.05.2024)

8. Рущенко І. П., Зубар Н. В. Війна інформації. *Оборонний вісник*. 2017. №8. С. 4–9.

9. Стрельбицький М., Гринь М. Когнітивна війна росії проти України. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. Юридичні науки. 2023. №1 (64). С. 46–52. DOI: <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.1.7>.

10. Rand Waltzman. The Weaponization of Information. *The Need for Cognitive Security*. Testimony presented before the Senate Armed Services Committee, Subcommittee on Cybersecurity on April 27, 2017. URL : <https://www.rand.org/pubs/testimonies/CT473.html> (Last accessed: 02.05.2024).

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
(16–17 травня 2024 року, м. Кривий Ріг)

**ЗГУРТОВАНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
АКТУАЛЬНІСТЬ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

Тези доповідей відтворені з авторських оригіналів.
**За достовірність представлених матеріалів
відповідальність несуть автори**

Здано до склад. 21.06.2024 р. Підп. до друку 22.06.2024 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 33,16. Наклад 300 прим. Зам. № 297
